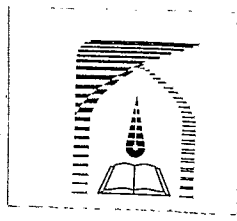

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱۳۸۱ / ۱۲ / ۳۰

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته جامعه‌شناسی

بررسی رابطه پایگاه اقتصادی - اجتماعی جوانان با نوگرایی

دینی

با تأکید بر دانش آموزان پایه سوم دبیرستانهای دولتی مناطق سه، هشت و نوزده

شهر تهران

آزیتا ییابانی

استاد راهنما: دکتر امیر نیک پی

استاد مشاور: دکتر علی محمد حاضری

تابستان ۱۳۸۱

۴۵۵۹۳

وزارت آموزش عالی و تربیت مدرس
تربیت مدرس

تقدیم به :

همسر مهربانم که با صبر و حمایت های خود ، مرا در انجام این پژوهش یاری رساند .
دختر عزیزم ،
پدر و مادر فداکارم ،
خواهر و برادران دلسوزم ،
که همواره مدیون محبت های بی دریغشان هستم .

تشکر و قدرانی از:

استاد بزرگوار جناب آقای دکتر امیر نیک پی که قبول زحمت نموده و همواره مرا مورد لطف و راهنمایی قرار داده و باعث رفع مشکلات اجرایی پایان نامه گردیدند.
استاد گرامی جناب آقای دکتر علی محمد حاضری که در امر مشاوره پایان نامه مرا کمک و یاری نمودند.

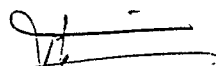
آزیتا بیابانی

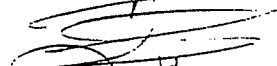
تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم آرزو بیابانی تحت عنوان "بررسی رابطه پایگاه اقتصادی - اجتماعی جوانان با نوگرایی دینی با تأکید بر دانش آموزان پایه سوم دبیرستانهای دولتی مناطق سه، دشت و نوزده شهر تهران" را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

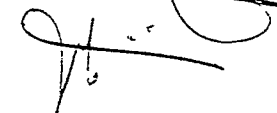
اعضای هیئت داوران :

۱- استاد راهنما : امیر نیک

۲- استاد مشاور : ش. محمد حافظی

۳- استاد ناظر : سید حسین سراج زاده

۴- استاد ناظر : علیرضا سراج زاده

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله)ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته

در سال در دانشکده دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب

آقای دکتر و مشاوره سرکار خانم/ جناب آقای دکتر از

آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر توبت چاپ) را به

مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه

کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از

طریق مراجع قضایی مطالبه و وصل کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه،

معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب دانشجوی رشته مقطع تعهد فوق

و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم

(سره شماره ۲) کارشناسی و دکتری)

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه پایگاه اقتصادی - اجتماعی جوانان با نوگرایی دینی بوده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه سوم دبیرستانهای دولتی شهر تهران است. این پژوهش به روش پیمایش انجام شده و تکنیک گردآوری اطلاعات در اصل پرسشنامه بوده است. اما جهت آشنایی بهتر با موضوع از مصاحبه هم در کنار پرسشنامه استفاده شده است. بدین صورت جمعیت نمونه‌ای که پرسشنامه بین آنها توزیع شده ۳۰۰ نفر و جمعیت نمونه‌ای که با آنها مصاحبه به عمل آمده است، بالغ بر ۳۰ نفر بوده است. جهت انتخاب نمونه ۳۰۰ نفری، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله و برای انتخاب نمونه ۳۰ نفری از روش نمونه‌گیری تصادفی منظم استفاده شده است.

نتایج و یافته‌های کمی این پژوهش نشان می‌دهد که بین جنسیت دانش‌آموزان، شغل پدر، شغل مادر و نوگرایی دینی رابطه معنی‌دار وجود ندارد. اما بین عقاید و عواطف دینی دانش‌آموزان، رشته تحصیلی دانش‌آموزان، پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش‌آموزان، منطقه محل سکونت دانش‌آموزان، میزان تحصیلات پدر، میزان تحصیلات مادر، میزان انجام فعالیت‌های دینی توسط والدین و نوگرایی دینی، رابطه معنی‌دار وجود دارد. نتایج و یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها هم مؤید و مکمل نتایج و یافته‌های کمی بوده است. فقط با این تفاوت که در مورد رشته تحصیلی تفاوتی به لحاظ میزان نوگرایی دینی در دانش‌آموزان مورد مطالعه در مصاحبه دیده نشده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول : کلیات .....
۴.....	۱-۱- طرح مسئله (بیان و معرفی موضوع پژوهش) .....
۷.....	۲-۱- اهمیت پژوهش .....
۸.....	۳-۱- اهداف پژوهش .....
۹.....	فصل دوم : مروری بر ادبیات پژوهش .....
۹.....	۱-۲- تحقیقات داخلی .....
۱۶.....	۲-۲- تحقیقات خارجی .....
۱۸.....	۳-۲- نقد و بررسی ادبیات پژوهش .....
۲۱.....	فصل سوم : چارچوب نظری پژوهش .....
۲۲.....	۳-۱- نظریه های قشربندی اجتماعی .....
۲۲.....	۳-۱-۱- کارل مارکس و جامعه شناسی طبقاتی .....
۲۵.....	۳-۱-۲- امیل دوریکم - تقسیم کار و نابرابری اجتماعی .....
۲۹.....	۳-۱-۳- طبقه ، پایگاه و حزب، دیدگاه ماکس وبر در مورد قشربندی اجتماعی .....
۳۳.....	۳-۱-۴- کینگزلی دیویس و ویلبرت مورد : اصول قشر بندی اجتماعی .....
۳۴.....	۳-۱-۵- تالکوت پارسونز و قشربندی اجتماعی .....
۳۶.....	۳-۱-۶- اریک الین رایت ، موقعیتهای متضاد در روابط طبقاتی .....
۳۹.....	۳-۱-۷- گرهارد لنسکی ، نابرابری به مثابه قدرت و امتیاز .....
۴۲.....	۳-۱-۸- آنتونی گیدنز، دیدگاه ساخت یابی .....
۴۵.....	۳-۱-۹- برآیند .....
۴۸.....	۳-۲- دین و قشربندی اجتماعی .....
۴۸.....	۳-۲-۱- تعریف جامعه شناسی دین .....
۵۰.....	۳-۲-۲- تعریف دین .....
۵۳.....	۳-۲-۳- کارکردهای دین .....
۵۷.....	۳-۲-۴- جامعه شناسی دین مارکس .....
۵۸.....	۳-۲-۵- جامعه شناسی دین دورکیم .....
۶۲.....	۳-۲-۶- جامعه شناسی دین وبر .....
۶۵.....	۳-۲-۷- دین و قشربندی اجتماعی .....

۷۲	۳-۲-۸- برآیند
۷۲	۳-۳- نوگرایی دینی
۷۳	۳-۳-۱- عصر جدید
۷۴	۳-۳-۲- تعریف مدرنیسم و مشتقات آن
۷۷	۳-۳-۳- نظریه سکولاریزاسیون
۷۸	۳-۳-۴- سرنوشت دین در عصر جدید، (دیدگاه مارکس، دورکیم و وبر)
۸۰	۳-۳-۵- دیدگاه برگر
۸۶	۳-۳-۶- چارچوب نظری مورد استفاده
۸۷	۳-۳-۷- مدل پژوهش
۸۸	۳-۳-۸- فرضیه های پژوهش
۸۹	فصل چهارم : چارچوب روش تحقیق
۸۹	۴-۱- روش پژوهش
۸۹	۴-۲- شیوه گردآوری اطلاعات
۹۰	۴-۳- جامعه آماری
۹۰	۴-۴- روش نمونه گیری و حجم نمونه
۹۱	۴-۵- روشهای آماری تجزیه و تحلیل
۹۱	۴-۶- تعریف نظری متغیرها
۹۲	۴-۷- تعریف عملیاتی متغیرها
۹۵	فصل پنجم : تجزیه و تحلیل داده ها
۹۶	۵-۱- تجزیه و تحلیل کمی
۹۶	۵-۱-۱- تجزیه و تحلیل توصیفی
۱۱۷	۵-۱-۲- آزمون فرضیه های پژوهش (تجزیه و تحلیل استنباطی)
۱۲۹	۵-۲- تجزیه و تحلیل کیفی
۱۳۴	فصل ششم : نتیجه گیری
۱۳۷	۶-۱- محدودیتهای پژوهش
۱۳۸	۶-۲- پیشنهادات
۱۴۰	منابع
۱۴۰	منابع فارسی
۱۴۳	منابع لاتین

- ۱۴۴..... پیوست (۱)
- ۱۵۳..... پیوست (۲)
- ۱۵۸..... پیوست (۳)
- ۱۶۰..... پیوست (۴)

فصل اول

کلیات

دین با زندگی انسانها درآمیخته و لکن باید آن را شناخت. «دین در کلیت آن معمایی است شگفت، از یک سوی به علت آشنایی و درگیری بیش از حد آدمی با آن ممکن است مورد تغافل قرار گیرد، اما از سوی دیگر به سبب پیچیدگی بیش از حدش همچون معمایی جلوه می‌کند. نظر به پیوسته بودن دین با زندگی و در نتیجه اهمیت بسیار آن و نیز پیچیدگی بیش از حد پدیده دین، جامعه‌شناسان غالباً برانگیخته شده‌اند تا از منظر خود و با روشهای متداول و مرسوم در این علم به جستجوی شناخت بهتر از این پدیده برآیند» (جلالی مقدم، ۱۳۷۹: ۱).

از طرفی دین به عنوان یکی از پنج نهاد اصلی جامعه: آموزش، خانواده، دین، سیاست و اقتصاد مورد توجه جامعه‌شناسان بوده و می‌باشد. این نهاد در رابطه متقابل با دیگر نهادهای جامعه است که هم بر آنها تأثیر می‌گذارد و هم از آنان تأثیر می‌پذیرد (Jonston, 1988: 1).

از این رو رشته جامعه‌شناسی علاقه‌مند به مطالعه پدیده دین در جامعه است. جامعه‌شناسان از همان زمان که رشته جامعه‌شناسی پا به عرصه گذارد، دین را به عنوان یک جزء تفکیک‌ناپذیر از نظام اجتماعی و یک دریچه برای درک گذشته و حال می‌دیدند. از آن پس گرایشی در جامعه‌شناسی تحت عنوان «جامعه‌شناسی دین»^۱ شکل گرفت که کارش بررسی و تبیین وجود باورداشتهای و عملکردهای دینی در جامعه بشری بود. اما جامعه‌شناسی دین نیز مانند هر شاخه دیگر از معارف بشری، مراحل گوناگونی را طی کرده و کامل‌تر شده است.

به بیان ملکم همیلتون، جامعه‌شناسی دین با دو مسئله اساسی روبرو است که مبنای شکل‌گیری آن را توجیه می‌کند: یکی اینکه چرا باورداشتهای و عملکردهای مذهبی یک چنین

نقش تعیین‌کننده‌ای در فرهنگ و جوامع دارند، و دیگر این که چرا این باورداشتها و عملکردها یک چنین صورتهای گوناگونی به خود گرفته‌اند (همیلتون، ۱۳۷۷: ۳ - ۱).

گمان می‌رود که همه انسانها در طول تاریخ بشریت، تجربه و آگاهی دینی داشته‌اند. تصاویری که بر دیوار غارها نقش بسته و اشیایی که در حفاریها از محل دفن گذشتگان به دست آمده، همگی حکایت از این دارند که تجربه دینی از اجزای اصلی و اساسی کل تجربه ما در طی قرون و اعصار بوده است. به بیان دکتر شریعتی، نیاز انسان به دین برای این است که به دو سؤال پاسخ گوید: یکی دادن یک جهان‌بینی معنوی بزرگ... و بیان یک تفسیر روحانی از عالم هستی به گونه‌ای که انسان خود را در آن بیگانه و مجهول احساس نکند و دوم ایجاد و یا ارائه یک جهت و هدف انسانی برای زیستن (شریعتی، ۱۳۷۶: ۳۲).

در حال حاضر هم، دین از نیروهای مهم و قابل توجه عصر ما محسوب می‌شود. هنگامی که دین و جامعه دارای روابط قوی و تنگاتنگ باشند، اوامر و منهیات دینی بر زندگی خانوادگی و دنیای کار و حکومت و... تأثیر می‌گذارند و بدین ترتیب به نظام اجتماعی موجود در آن جامعه اعتبار می‌بخشند.

یکی از مباحث مورد توجه جامعه‌شناسان دین تحقیق و بررسی پیرامون دین و قشربندی اجتماعی^۱ می‌باشد. در این بررسی عقیده بر آن است که بین وضعیت و پایگاه اقتصادی - اجتماعی با گرایشات دینی رابطه وجود دارد، همان گونه که بین خرده فرهنگها و گروهها و اقشار مختلف جامعه رابطه وجود دارد، لذا پیوندی ناگسستنی بین گرایشات دینی و خرده فرهنگهای جامعه برقرار است (افروغ، ۱۳۷۳: ۱۰۵-۱۰۴).

اصولاً مفهوم قشربندی اندیشه طبقه بندی^۲ را به ذهن متبادر می‌سازد، و طبقه یا گروهی را در چهارچوب سلسله ای منتظم می‌سازند. هر یک از این گروهها می‌توانند فرهنگ خاص خود را داشته باشند و منشأ آن نیز می‌تواند هم محیط اجتماعی و هم زمینه حرفه‌ای و شغلی - (پایگاه اقتصادی - اجتماعی) - و بالاخره ریشه‌های تاریخی زندگی مشترک آن گروه باشد. در این بین بررسی رفتارها و گرایشات دینی افراد و گروههای اجتماعی موضوعی جالب توجه برای جامعه‌شناسان دین بوده است. مشاهده رفتارها و گرایشات دینی افراد و گروهها بیانگر

---

1. Social Stratification

2. Classification

این است که علیرغم وجود رفتارهای مشابه و مشترک در بین آنها، می توان به گرایشات و رفتارهایی پی برد که متأثر از شرایط خاص اقتصادی و اجتماعی آنان است. افراد نسبت به بعضی پدیده‌ها، موضوعات و افکار علاقه‌مندی و نسبت به بعضی دیگر اظهار تنفر می‌کنند. بنابراین جامعه‌شناسان دین با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی و اجتماعی مختص هر یک از این گروهها و افراد، سعی در شناخت گرایشات و رفتارهای دینی دارند که از این گروهها یا افراد سرمی‌زند.

از طرف دیگر می دانیم که عصر حاضر، به عنوان عصر تغییر و تحولات عظیم در تمامی عرصه‌های اجتماعی شناخته شده است. در این عصر شاهد رشد و توسعه روزافزون دانش، علوم، فنون و تکنولوژی و . . . می باشیم. با توسعه رو به رشد دانش، فن و تکنولوژی، ارتباطات بین جوامع نیز سهولت یافته و همچنین شاهد رشد وسایل ارتباط جمعی هستیم. در این اثناء، جوامع به فراخور وضعیت و شرایط خاص خود به نوعی با این فنون، تکنولوژیها، علوم و اطلاعات نوین درگیر بوده‌اند و به تبع آن تغییر و تحولاتی در ساختارهای اجتماعی‌شان ایجاد گردیده است. در این بین، دین به عنوان یکی از اجزاء و بخش‌های اصلی جامعه، با عناصر دنیای مدرن در ارتباط قرار گرفته، بر آنها تأثیر گذارده و از آنها نیز تأثیر پذیرفته است. بنابراین تحت تأثیر این رابطه و برخورد متقابل است که امروزه شاهد به راه افتادن بحث‌هایی پیرامون رابطه دین با دنیای مدرن هستیم که از جمله مباحث مطرح در جامعه‌شناسی دین معاصر است. در رابطه دین با دنیای مدرن به این مسئله توجه می‌شود که وضعیت و سرنوشت دین، در دنیای کنونی که ارزشهای جدید متناسب با شرایط جدید در حال شکل‌گیری است، به چه صورت خواهد بود.

از طرفی افراد جامعه نیز با توجه به نوع جامعه، شرایط و موقعیت اقتصادی - اجتماعی خاص خود و با توجه به منافع و امکاناتی که از دانش، فن و تکنولوژی روز در اختیار دارند از این امور تأثیر می‌پذیرند. در این شرایط، بررسی و مطالعه گرایشات و رفتارهای دینی افراد و گروهها، می‌تواند به پیشبرد و توسعه هر چه بیشتر جامعه‌شناسی دین کمک کند.

۱-۱- طرح مسئله (بیان و معرفی موضوع تحقیق)

جامعه ما ایران از سنت دینی ریشه‌داری مبتنی بر اسلام شیعی برخوردار است که نمونه‌اش را در انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ تبلور یافته می‌بینیم. انقلابی که به صورت یک جنبش توده‌ای وسیع، مبتنی بر همان اسلام شیعی رخ داد. «اطلاق قید و صفت اسلامی به انقلاب ایران، به ویژگی منحصر به فرد این انقلاب در تجدید حیات دین در قلمرو سیاست و اجتماع اشاره دارد. در واقع انقلاب ایران با توجه به نقش ایدئولوژی و رهبری مذهبی، با دیگر انقلابهای بزرگ جهان متفاوت است» (طالبان، ۱۳۸۰: ۴-۶).

به تعبیری بنا به ماهیت اسلامی انقلاب، با هدف ایجاد نظم اخلاقی - دینی جدید در جامعه، می‌توان ادعا نمود که مهمترین مسئله بعد از انقلاب تا به حال موضوع «اسلامی کردن» بوده است، چون از یک دیدگاه انقلاب چیزی نیست جز تلاش برای دگرگون ساختن واقعیات بر اساس اصول یک ایدئولوژی. (بشیریه، ۱۳۷۲: ۱۳۹).

بر اساس همین آرمان محوری انقلاب، جامعه‌پذیری و تربیت دینی افراد جامعه به ویژه نسل جوان از اهداف عمده نظام اجتماعی بوده است. و دست‌اندرکاران امر جامعه تلاش داشته‌اند تا با کنترل عوامل رسمی جامعه‌پذیری (مدارس و رسانه‌های جمعی)، در نائل شدن هر چه بیشتر به این هدف تلاش کنند و با گسترش و اشاعه ارزشهای دینی به جامعه‌پذیری و تربیت دینی افراد جامعه و به ویژه نسل جوان بپردازند.

از طرفی در شرایط جدید، به دنبال تغییر و تحولات علمی - فنی و تکنولوژیکی که در کشور ایجاد شده و دگرگونی که در ارزشها رخ داده است، بحث‌هایی پیرامون تهاجم فرهنگی و بی‌دین شدن نسل جوان در شرایط کنونی جامعه در حال طرح است. در پی نفوذ دستاوردهای علمی - تکنولوژی جهان غرب به داخل کشور، برخوردی بین ارزشهای سنتی و ارزشهای مدرن (ارزشهای وارد شده با این دستاوردها)، صورت گرفته است. از این رو، شاهد دگرگونی در ارزشهای دینی آنان از جمله ارزشهای دینی این نسل هستیم. به دلیل وجود این مسئله اجتماعی است که تحقیقات و بحث‌هایی پیرامون «دینداری نسل جوان»، از جانب محققان و اندیشمندان جامعه در حال انجام است و اینها خود حکایت از اهمیت مسئله دارد. در این شرایط صحبت از ارائه تعبیر و تفسیر جدید از اسلام مطرح است. و به بیان برخی ارائه یک

مدل اسلامی از «مدرنیته»^۱ لازم است تا نسل جوان را به خودآگاهی دینی برساند (سراج زاده، ۱۳۷۸: ۱۰۵). همچنین مدتی است که از گوشه و کنار، در خلال برخی از سخنرانیها در برخی محافل این آهنگ به گوش می‌رسد که جوانان بی‌دین شده‌اند و یا از دین فاصله گرفته‌اند (طالبان، ۱۳۸۰: ۶).

در هر جامعه‌ای که نهادها و ارزشهای مدرن رسوخ یابد، ساختارهای سنتی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و... دستخوش تغییر خواهد شد و در نتیجه نوع نگاه نسل‌ها به مسائل پیرامون خود تحول می‌یابد. در چنین شرایطی نسل جوان، در جستجوی کسب جایگاه و هویت برای خود برمی‌خیزد که با ذهنیت و رویکردهای پیشین به چالش برمی‌خیزد. بنابراین ملاحظه می‌شود که هر گونه تغییر و تحول در یک جامعه در حال گذار، منجر به ایجاد حرکت‌هایی نو در نسل جوان می‌گردد. اینجاست که می‌توان از فرهنگ خاص جوانان سخن به میان آورد.

جامعه ما - ایران - نیز به عنوان یک جامعه در حال گذار، با چنین مسائلی دست به گریبان است. جوانان و چگونگی دینداری آنان از جمله این مسائل می‌باشد. در این بین دانش‌آموزان دبیرستانی - اعم از دختر و پسر هم به عنوان بخشی از جمعیت جوان کشور، با مسئله کسب هویت دینی مواجه است. تحقیقات انجام شده در زمینه‌های مختلف (اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، خانوادگی، آموزشی، دینی و...) پیرامون این بخش از جمعیت از جانب محققان، حاکی از اهمیت مسئله‌ای به نام جوانان دارد.

از طرفی به نظر می‌رسد که جوانان جامعه، با توجه به شرایط اجتماعی - اقتصادی خاص خود، به یکسان از تغییر و تحولات علمی و تکنولوژیکی که در کشور ایجاد شده تأثیر نپذیرند، چرا که عواملی چون جنسیت، سن، طبقه اجتماعی، رشته تحصیلی و... بر آنان و گرایش‌شان تأثیر گذارند. اینجاست که بحث رابطه بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی جوانان با رفتارها و گرایش‌های اقتصادی، سیاسی، دینی و... به میان می‌آید.

حال بیان این امر که چه نوع رابطه‌ای بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی جوانان با رفتارها و گرایش‌های دینی وجود دارد مستلزم انجام تحقیقات به روش علمی است. بنابراین واضح است

---

1. Modernity